

TARUPETTÄI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT NR 48

TALV 2011

Foto: L. Michelson

Verivorst ema ja emaema moodi

Hommikul suurt potti pliidile seades ja tange likku pannes küsisid lapsed, et mis mul täna plaanis on. Järgmisel hetkel teatasid nad juba ise – sa hakkad verivorste tegema! Ise imestades, et seda ei peagi alati saunas tegema (varasematel aastatel olen saunas teinud).

Jäin siis isegi mõtlema, millised on minu lapsepõlve mälestused verivorstiteost. Selles on alati olnud midagi müstilist. Kõik need ettevalmistused, mis saavad alguse seatapust, verevõtmisest ja soolikate puhastamisest kuni salapärase taimedeni, mida vanaema oma aias kasvatas ning pööningul kuivatas.

Meenub veel aasta, kui ma ennast verivorstidest oimetuks söin, millele järgnevad 10 aastat ei suutnud ma ampsugi verivorsti suhu võtta. Kuid seda, kuidas ema ja vanaema karjaköögis veriseid tegusid tegid, käisin ikkagi vaatamas.

Aastad tagasi sain aru, millist väärtust minu ema endaga kaasas kannab. Otsustasin, et need teadmised ning oskused tahan ma endas talletada ja teistelegi edasi anda.

Õppisin aastaid ema käest salajasi oskusi. Nüüdseks võin ennast pidada juba verivorstimeistriks ja ütlen kohe alustuseks, et ainult retsepti järgi,

- * Ähijärve piirijamine
- * Keskkonnaameti ja RMK 2011. aasta looduskaitseelised tegevused rahvuspargis
- * Kaevamised Karulas jätkuvad
- * “Meie Karula” – kogukonnakoosoleku kokkuvõte
- * Rahvuspark saab endale õppeklassi ja etnograafilise ekspositsiooni

T A S U B T E A D A

pole võimalik häid verivorste teha. Vanavanemate põlvest-põlve pärandatud teadmised annavad verivorstile tema õige meki.

Kogus on mõeldud 40 liitri potti jaoks, mis on kohutavalt suur kogus. Saab umbes 50 kg vorste.

PUDRU KEETMISE EELTÖÖD (selle saab eelmisel päeval valmis teha): 4–5kg kamarat keeta, jätta natuke krõmpsuks, kui on jahtunud ajada läbi hakklihamasina ja segada keetmisel tekkinud puljongiga, siis peaks kuskil 6 liitrit saama, pole hullu kui on rohkem või vähem; 2 suurt panni täit sibulaid praadida (sibul väikesteks tükkideks hakkida); 800-1000g küüslauku puhastada

PUDRU KEETMINE: 20l vett; 9kg (Veski-Mati) Lõuna-Eesti tangu, mida suurem ja puhtam tang seda parem, vesi keema ja tang likku; vee sisse kohe: 15 lehte loorberit ja kamar; kui vesi on keema läinud valada vette praetud sibul (sibula võib panna ka alles koos maitseainetega).

Tangult suurem vesi pealt ära valada ja samuti keema. Õigemini parem kui tuli ei oleks väga suur ja puder väga kõvasti keema ei läheks. Ettevaatlikult puukulbiga putru alt tõsta, mitte segada, kui just hullult keema ja kõrbema ei kipu minema. Tang tuleb keeta nii pehmeks, et hammustada juba annab, aga päris süüa nagu ei kõlba. Pudrul peab olema veel paksenemise jagu ruumi. Seda ei oskagi kirja panna. Tunne peab õige olema. Ja parem, kui oled ise ühe korra proovinud või mitu. Pott saab peaaegu ääreni täis ja tang on nii palju paisunud, et vesi on peaaegu otsas.

Seejärel tuleb puder maha tõsta ja lisada maitse järgi maitseaineid: **majaraan, pune, piparrohi, piprasegu**. Kellel on, võib panna ka vorstirohtu, mida ainult Lõuna-Eesti kandis leidub. **Küüslauk** ajada läbi hakklihamasina või köögikombainiga purustada ja segada pudru sisse koos maitseainetega.

Nüüd jätta puder potti, kaane alla seisma, 1–2 tunniks.

VORSTI TOPPIMISEL VAJA: linast tugevat nõõri, millega vorstiotsad kinni siduda, nõõr kerida keraks paberinutsaka peale ja osad lõigata juppideks; **lehter** – suure toru läbimõõduga, et oleks paras soolikat otsa ajada; **naaskel** – seda läheb vaja nii keetmisel kui ka vorstitoppimisel, et soolikast (vorstist) õhku välja lasta; **nuga** – nõõri lõikamiseks; **kopsik** või **kauss**, kuhu nõõr, nuga ja naaskel sisse panna;

3 pangi – üks kätepesuvee jaoks, mis võiks olla piisavalt kuum ja 2 vorstide jaoks; **plekist suurem kauss** – vorstid tuleb keetmise järel välja võtta ja siis on hea plekk-kaussi pliidiäärele toetada; **paberrätte** – vahepeal tahad ju nina nuusata või telefoni haarata.

Soolikaid läheb umbes 600–700g (5–6 sea soolikad), külmas vees pesta ja lõigata meetrised jupid.

1–2 tunni möödudes valada puder vanni ja lisada **10–12 liitrit verd**, segada, loorberilehed välja korjata. Kui veri tükkis on võib selle eelnevalt saumiksriga läbi segada. Nüüd on puder valmis ja võib vorste tegema hakata.

Soolika otsast 4–5 cm kauguselt siduda umbsõlm, seejärel võta teine soolika ots pöidla ja keskmise sõrme vahele lahti ja torika lehter otsa, seni kuni pudru lehrisse paned hoia väike näpp lehtri toru ees, et õhk soolikasse ei läheks. Lusikasabaga saad lehtrist õhu välja lasta. Putru võid panna ka kruusiga, kui lusikaga tüütuks läheb. Kui soolikas veel vaksajagu tühi on võta keras nõõr ja seo ots kinni. Nüüd saad endale sobiva suurusega lõtsad vorstid siduda. Kindlasti ei tohi ükski vorst liiga kõva saada, muidu keevad lõhki ja kogu vaev ilma asjata.

VORSTIDE KEETMINE: 25 l pada üle poole vett täis ja keema ajada, lisa soola selle järgi, kui soolane oli veri, mida sa pudru sisse segasid nii umbes 2–3 spl täit. Peale esimest potitäit kindlasti maitsta, kas lisada soola või mitte. Vorstid sisse ja aeglaselt keeta ja segada, kui mõni vorst pinnale ujub torgata naaskli või sukavardaga auk sisse ja lasta õhk välja. Alguses tuleb verist leent ka. Vorstid on valmis, siis kui torgatud aukudest tuleb ainult läbipaistvat leent. Tõsta vorstid kaussi ja vii jahtuma, mingi aja pärast tasub külge ka keerata, et mõlemalt poolt ilusti ära jahtuksid. Nüüd ei ole enam muud kui pannile ja head isu!

Eks verivorsti tegemine ole nagu sauna kütminegi – igal talul omad kindlad tavad ja töökspidamised. See on tarkus, mida ühestki raamatust ei saa. Nii ootangi vastukaja ja kõigi vorstimeistrite oma verivorsti retsepte ja nippe, et need teadmised lihtsalt unustuste hõlma ei vajuks.

Tiia Trola

Keskkonnaamet keskkonnahariduse spetsialist
Ähijärve kontor

Piirijamine üle Ähijärve

Küllap on kõik rahvuspargi elanikud ja paljud külastajadki kuulnud legendi Ähijärve teljest. Kui mujal vesi virvendab, läheb ühe koha pealt üle järve vaikse veega viirg. Telg olla sellest tekkinud, et Karula ja Vana-Antsla mõisnikud Ähijärvele piiri vedasid. Üks variant sellest loost kõlab järgnevalt.

Antsmõisa herr Leimistein ja Karula omanik Briggend omma lännu suvel Ähijärve piiri ajaman. Mõlemad oma tõldade ja hobustega (Leimistein om vaimudega ümber käinud). Järve veeren om L. omile obesile tulisid raud nakli süvva andnu, aga B. omile kaaru. Pääle vaieluse laskis L. ommi obestega otsekohe vett mööda tulise kiiruga minema, nii et sinine joon järvele jäi. B. aga täntas tagant järvele: "Võta kõik! Võta kõik!"

Juhan Poola 64. aast./1910 EÜS VII 1185(7).

Legendist tunneb ära rahva poolt suupärasemaks tehtud mõisnike nimed. Leimistein on mugandus von Löwenster-nist. Selle suguvõsa omandisse läks Vana-Antsla mõis pärast Põhjasõda ja jäi perekonnale kuni 1883 aastani. Briggend on aga kas Heinrich Ernst von der Brünnen või tema poeg Ernst Johann Diedrich von der Brünnen, kellede omandis oli Karula mõis aastatel 1778-1838. Seega võiks sõit üle Ähijärve jääda sellesse 60 aasta pikkusesse ajavahemikku.

Maavalduste piiride mõiste ja olemuse kujunemine on pikaajalise arengu tulemus. Muinasaegses Eestis arvestati maa jaotust külade kaupa. Metsa, veekogude, karjamaade ja kaugemate heinamaade puhul oli kasutusõigus kogukondlik, kusjuures külade põllumajandusmaa vahele jäävad alad võisid olla tavaõiguse alusel mitme küla poolt ühiselt kasutatavad. Alade kuuluvus oli talletatud kogukondade kollektiivses mälus ja täpset piirimääratlust ei olnudki tarvis. Suuremate met-saalade puhul oli ka kasutusõiguse kuuluvus hajus. Seega on tegemist pigem piiriruumi või piirivööndiga, mitte täpse piirijoonega.

Pärast Eesti alade vallutamist ristisõdade käigus algas maade läänistamine. Läänistus toimus külade ja talude kaupa koos vanade tavade ja õigustega. Varastes läänikirjades on üles loetud läänistatavad külad, talud, põldude adramaade arv, kuid puuduvad piirikirjeldused. Läänid olid aga aluseks mõisate kujunemisele.

Esimesed piirikirjeldused ilmuvad ürikutesse 14. sajandil ja kasutusele võetakse lineaarne piir st määratletakse punktid, mille vahel piir kulgeb. Linearse piiri määratlemise vajadus tekkis koos piirivaidlustega ning piirijoon pandigi alguses paika ainult neis kohtades, kus oli tekkinud konflikt. Metsades jäi kauaks ajaks kasutusele vööndipiir.

Piirid määrati alguses kirjelduste abil. Esimesed maaval-

Rootsiaegne Antsla piirkonna kaart. (Eesti Ajaloo arhiiv)

duste kaardid koostati alles Rootsi ajal 17. sajandi lõpul ja ka siis keskenduti eelkõige maavaldusel asuvate majanduslike väärtuste (talukoha, põllumaad, heinamaad, talu ja mõisamaade jaotus) ja oluliste objektide kaardistamisele ning valduste välispiiride täpsusele pöörati vähem tähelepanu. 18. sajandil uusi kaardistusi ei tehtud, küll aga täpsustati piire vaidlusalustes kohtades, võttes aluseks rootsiaegsed kaardid ja tähistades piirid looduses piirikividega.

Rootsiaegsel Antsla piirkonnakaardil on piirid punase joonega tähistatud. Üle Ähijärvel on piir tõmmatud järve põhjaotsast peaaegu lõuna suunas, järve lõunaosas teeb piir aga järsu nurga ja pöördub edelasse, jätkudes samas suunas ka maismaal. Maismaa osas on see piirilõik Ähijärvest lõunas paigas tänapäevani, nüüd maakondade ja metskondade piirina.

Rootsi ajal ei olnud Karula mõis veel Sangaste mõisast eraldatud. Säilinud on rootsiaegne Sangaste mõisa Karula kihelkonna osa kaart. Sellel on Sangaste valduste piir kantud Ähijärvest põhja jäävas osas täpse punase joonega, mis järve põhjaosas lõpeb veepiiriga. Järve osas ja sealt lõuna suunas kaardile piiri märgitud ei ole. 19. sajandi kaartidel on aga mõisate piir Ähijärvel määratud Ähijärve põhjaotsast Külmalätte kolga suunas ja sealt järgides Ähijärve keskjoont üle Sitiksaare järve lõunapoolseimasse soppi. Seega kattub maismaapiir õige hästi rootsiaegsel Antsla piirkonnakaardil kujutatuga, üle järve minev piir on aga erinev.

Pannes kokku kaardiinfo ja Eesti mõisapiiride kujunemissoo, tundub et Ähijärve osas võis piirivaidlus Antsla ja Karula paruni vahel 18–19. sajandi vahetuse paiku tõepoolest aset leida. Päril kindlalt seda väita ei saa, sest rahvajuttudes on teinekord tegelased „kaasajastatud“, sündmus ise aga varem aset leidnud. Kui vaidlus tõesti toimus, jääb siiski küsitavaks, kas piiri paikapaneku juures Ähijärvel esinev loodusnähtus kuidagi mängus oli.

Pille Tomson

Keskkonnaameti looduskaitse tegevused 2011 Karula rahvuspargis

Anname siinjuures ülevaate Keskkonnaameti tegevustest karula rahvuspargis 2011 aastal.

Käesolevast aastast tegeleb kaitseala riigimaadel põllumajanduslike maade rendiga RMK. Sellest tulenevalt anti RMK-le üle 18 maarendilepingut, mis oli varasemalt sõlmitud Keskkonnaametiga. Edaspidi tegeleb maarendi asjadega RMK.

PRIA poollooduslike koosluste toetuse osas kooskõlastati 18 inimesega poollooduslike koosluste hooldamise toetus kogupindalaga 142 ha.

Loodushoiutööde raames oodati pakkumist 4,3 ha vaa-dete avamiseks ja hooldamiseks. Need tegevused jäid ellu viimata kuna pakkumisi tööde teostamiseks ei esitatud.

2011 a loodushoiutoetuste raames taastati 0,7 ha soos tunud niitu ja rajati 331 jm tara loomade karjatamiseks.

Elamu projekteerimiseks on kooskõlastatud kahel tingimused – mõlemad Rebasemõisa külas.

Kirjalikke nõusolekuid väikeehitise püstitamiseks on kooskõlastatud 4 - Rebasemõisa ja Mähkli külas: Ala-Tsilimiku kinnistule saun, Uue-Tsilimiku kinnistule varjualune, Ala-Mähkli kinnistule suveköök ja Oru kinnistule salvkaev.

Teede rekonstrueerimiseks 2 kooskõlastust. RMK tellimisel alustati Kautsi-Kõivistuoja ning Kalkuni ja Leburimäe teede rekonstrueerimise projekteerimisega.

Elektriliini rekonstrueerimiseks anti üks kooskõlastus – Mäekonnu-Värtemäe liini rekonstrueerimine. Elektriliinide

Vana talukoha taastamine. Foto: Henno Peegel

hoolduseks väljastati 2 kooskõlastust- Hauka ja Värtemäe liinitrassi raie.

Maareformiga seonduvalt väljastati erastamise ja jagamise kooskõlastusi 6 – kolmel juhul on tegemist erastamisprotsessi lõpetamisega ning kolmel juhul on tegemist kinnistu jagamisega eesmärgiks eraldada kinnistust sihtkaitsevööndi osa ja see riigile müüa.

Tiigi puhastamiseks anti 1 kooskõlastus, lisaks veel mudakonna tiigid Kaika ja Rebasemõisa külas.

Maade riigile omandamisi on algatatud 1 - Koobassaare külas Apjasoo sihtkaitsevööndis asuva kinnistu omandamine.

Liigikaitse valdkonnas tegeleti mudakonna koelmute taastamisega ja riikliku metsise seirega.

Pille Saarnits

Põlva-Valga-Võru regioon

looduskaitse juhtivspetsialist

RMK Loodushoiuosakonna tegevusest Karula rahvuspargis

Nii nagu eelmiselgi aastal, hooldasime rahvuspargi külustusobjekte ning korraldasime külustust ilma suu-remate muutusteta. Meil on hea meel, et oleme saanud kaasata hooldustöödel kohalikke inimesi.

Sellel aastal olid hooldustöödega seotud lepinguliselt 3 hankes eduka pakkumuse teinud kohalikku ettevõtjat ja väiksemate teenuste sisseostmisega veel paar ettevõtjat. Suuremaid renoveerimisi ja hooldustöid tegime sellel aastal Euroopa rahastusega. Siinkohal ülevaade sellest projektist ja töödest.

Projekt: „Karula rahvuspargi külustust suunava infrastruktuuri rekonstrueerimine“

Projekti tegevuste teostamise aeg:

01.08.2010 – 31.07.2012

Projekti kogumaksumus on: 32 121,99 EUR

Käesolev projekt hõlmab hädavajalikke külustuse suunamiseks rajatud infrastruktuuri rekonstrueerimistöid 3 loodusrajal (Rebäse maastikurajal, Karula pikal jalgsimatkarajal, Ähijärve teerajal), 5 lõkkekohas (Õdri 1 ja 2, Veski, Alakonnu, Mikilä), 1 telkimisalal (Suuremäe), 2 vaatetornis (Rebasemõisa ja Mäekonnu), Kivi metsaonnis ja rehehoones.

2010. aastal teostatud töö oli Rebasemõisa vaatetorni remonttööd.

2011. aastal teostatud tööd olid:

1. Rebäse maastikurajal (7 km) 3 purde rekonstrueerimistöid (käsipuude, alusplankude, vaiade, tugipostide, laudteede jms uuendamine; töötlemine tõrvaõlibaasil

- puidukaitsevahendiga), 3 karjavärava uuendamine, 15 puidust suunaviida valmistamine, 4 m trepi uuendamine, 10 m laudtee uuendamine.
2. Karula pikal jalgsimatkarajal (36 km) 2 karjavärava ja 49 viidaposti valmistamine.
 3. Ähijärve teerajal (4 km) 130 jm laudtee ja 8 m purde uuendamine; 20 puidust suunaviida valmistamine.
 4. Mäekonnu vaatetorni ekspertiis.
 5. Kivi metsaonni põrandatalade, aluspalkide, seinanurga taastamine jms ja rehehoone kaitsekätku uuendamine.
 6. Lökkekohtadesse ja telkimisalale 20 istepingi ja 7 laudpingi, 22 A3 infotahvli valmistamine.
 7. Karula rahvusparki 10 infotahvli aluse (1,3x1 m) valmistamine; rahastajast avalikkuse teavitamiseks 6 infosildi valmistamine; 50 plastikust ja 7 plekist suunaviida valmistamine.

2012. aastal teostatavad tööd on:

1. Veski, Alakonnu ja Mikilä lökkohtadesse 3 kuivkäimla (DC) valmistamine ja paigaldamine.
2. Karula rahvusparki 10 infotahvli (1,2x1 m) valmistamine.
3. Mäekonnu vaatetorni remontitööd.

Projekti eesmärk on Karula rahvusparki külastust suunava infrastruktuuri rekonstrueerimisega tagatud loodusväärtuste säilimine, parem suunatud külastatavus, kaitseala külastajate parem informeerimine ja keskkonnateadlikkuse tõstmine.

Ootame alati Teiepoolset tagasisidet ja ettepanekuid. Meiepoolsed kontaktid on Karula kontoris: Loodusvaht Mati Urbanik 529 0388, teabespetsialist Kaidi Jõesalu 5304 3504 ja Pähni kontoris piirkonna juhataja Tarmo Denks 518 4294.

Tarmo Denks

RMK Loodushoiuosakond

Lõuna-Eesti piirkonna juhataja

Väikeveekogude taastamine Karulas jätkub

Selle aasta oktoobris jätkus Karula rahvusparkis eelmisel aastal alguse saanud väikeveekogude taastamine ja rajamine. Eesmärgiks ikka mudakonna kudemistingimuste parandamine ja lisaalupaikade loomine suurele-rabakiilile. Kohad kus kinnikasvanud veekogusid puhastasime või uusi rajasime, sai välja valitud selle järgi, kas läheduses on mudakonna sigimas leitud või mitte. Kui seni tegime mudakonnade sigimise kindlaks kulleste kahvapüüki kasutades, siis sellel aastal kasutasime ka infot häälitsevate mudakonna isasloomade kohta.

Mudakonn on ainus Eestis leiduv konnaliik, kelle isasloomad häälitsevad sigimisajal vee all, lombi põhjas olles. Seepärast pole mudakonna vaikset, koputusele sarnanevat kutsehüüdu just väga kerge palja kõrvaga kuulda ning appi tuleb võtta erilise riistapuu – hüdrofon. Hüdrofon püüab kinni kõik veealused helid ja teeb need kõrvale kergesti kuuldavaks. Just seda aparati kasutades kontrollisime maikuu mitmeid Karula veekogusid, et teada saada millistes neist mudakonnad „laulavad“ ja millistes mitte. Nii avastasime ka kolm uut, seniteadmata mudakonna sigimispaika – üks Rebasemõisa ja Kolski vahelises kopratiigis, teine Koobas-

Sellist pilti võib ka järgnevatel aastatel Karulas näha. Foto: Riinu Rannap

saare külas olevas kopratiigis ning kolmas Kaika külas kaladeta loomade jootmisloombis. Eelmiste aastate uuringutest on teada veel mudakonnade sigimispaigad Ähijärvel, Mähkli külas, Rebasemõisas ja nende vahele jäävatel aladel.

Sellel aastal keskendusime lompide taastamisel peamiselt Mähkli, Rebasemõisa ja Kolski küladele, kus kokku taastasime 16 väikeveekogu. Enamasti oli tegemist kõrget taimestikku või pajuvõsa täis kasvanud vanade lombikohtadega. Suureks abiks lompide taastamisel olid meile kohalikud elanikud ja maaomanikud, seda nii oma positiivse suhtumise, kui otsese abiga. Mitmed täielikult kinnikasvanud lombikohad sai kõigepealt maaomanike abil võsast lagedaks tehtud ning alles seejärel ekskavaatoriga mudast puhastatud.

Mudakonnale sobivate sigimispaikade – madalaveeliste lompide – rajamisel on oluline, et sobivad veekogud asuksid lähestikku, suuremate kogumikena. See annab võimaluse konnadel uued kudemispaigad kiiresti üles leida ning neis kudema hakata. Mudakonnad, nii nagu konnad üldiselt, ei ole kuigi head rändajad ja seepärast peavada ka uued kudemisveekogud olemasolevate läheduses asuma. Lisaks võimaldab erineva suuruse ja sügavusega veekogude rohkus leida konnadel sobivaid kudemistingimusi igal aastal – nii põuasel kui liigniiskel aastal. Selleks aga, et üksteisest kaugel asuvad konnaasurkonnad isolatsiooni ei jääks, on edaspidi vaja rajada ka veekogusid lombikogumike vahele, et neid omavahel ühendada. Seepärast jätkame väikeste veesilmade puhastamine Karulas ka järgmistel aastatel. Väikeveekogude taastamist Karulas toetab rahaliselt nii Euroopa Liidu DRAGONLIFE projekt kui Keskkonnaamet.

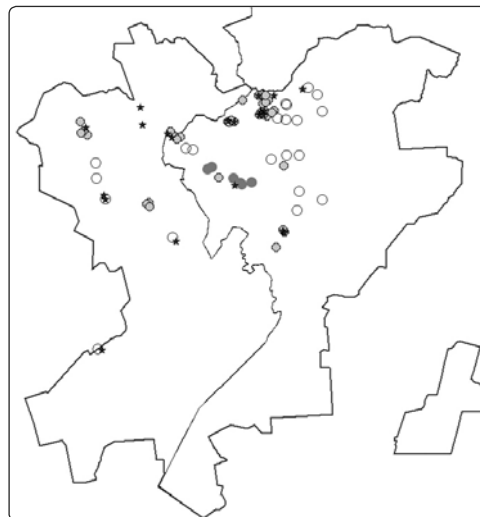
Riinu Rannap

TÜ Ökoloogia ja Maateaduste

Instituudi teadur

Rohkem infot leiab projekti kodulehe aadressilt:

www.keskkonnaamet.ee/dragonlife

LEGEND: Konnatiigid Karulas – tärimid tähistavad veekogusid, kust me 2010.–2011. oleme mudakonnakulleseid leidnud ja/või häälitsevaid isasloomi kuulnud. Hallid mummud musta joonega on 2010. ja 2011. a kaevatud/korrastatud väikeveekogud (nii meie DRAGONLIFE projektist, kui 5 veekogu RMK poolt). Tumedamad hallid mummud on veekogud, mille korrastamine on 2012. a kindlasti ettenähtud. Seest tühjad ringid on potentsiaalsed veekogud, mille hulgast me 5–7 välja valime ja mis siis 2012. või 2013. a tehtud saavad. Karula RP läbiv joon on valla piir (Karula ja Antsla).

“Meie Karula”

Eelmises Tarupettäi numbris oli lühidalt juttu Karula Hoiu Ühingu poolt algatatud projektist „Meie Karula“. Selle raames on plaanis mitmeid erinevaid tegevusi, mis kõik kokku peaksid looma parema eelduse kogukonna huvide paremaks arvestamiseks looduskaitse korraldamisel.

Oktoobris kutsuti Ähijärve keskusesse kokku projekti „Meie Karula“ ekspertgrupp. Selle nime alla koonduvasse seltskonda kuuluvad esindajad RMK-st, Keskkonnaametist, Karula ja Antsla vallavalitsustest, Karula Hoiu Ühingu ja samuti kohalike talunike hulgast. Esimese kokkusaamise avatud vestlusing tõi välja mitmed probleemid, mis puudutasid nii ametkondade omavahelist koostööd, kui vajakajäämisi kohalike inimestega koostöö tegemise vallas. Mitmete reformide tagajärjel ollakse jõudnud olukorrani, kus puudub süsteemne tegevuskava iga konkreetse rahvuspargi kohta.

Neile ja kindlasti veel paljudele teistele küsimustele püüabki ekspertgrupp edaspidi nüüd vastuseid ja lahendusi leida. Mõistagi ei toimu see aga kinniste uste taga ja omapäi. Juba novembris käisid ekspertgrupi liikmed koostööreisil Vilsandi ja Soomaa rahvusparkide sarnaste aktiivgruppide juurde. Kohtuti ka Kaja Lotmaniga Matsalu Rahvuspargist. Ühistest aruteludest on alati midagi õppida ja nii selginevad ka omad mõtted ning vormuvad selgemad küsimused.

Teise olulise vundamendi ekspertgrupi tegemistele moodustab kohalik kogukond ja nii toimuski projekti-meeskonna algatusel 2. detsembril Kaikamäel kogukonnakoosolek, kus otsiti vastust küsimusele „Kuidas Karula RP-s elu paremaks muuta?“.

Lisaks kohalikele inimestele tuli kokkusaamisele ka märkimisväärne esindus nii RMK, kui Keskkonnaameti spetsialistide ridadest. Koosolekul moodustati mitmeid töögrupe, kes siis erinevatel teemadel probleeme kaardistasid. Võimalusel püüdsid eri töövaldkondade spetsialistid ka küsimustele vastuseid anda. Ootuspäraselt kerkis enim küsimusi ikka maaholduse, ehitusvõimaluste, jahinduse ja metsakasutuse teemadel. Jahimehed tegid ettepaneku muuta paindlikumaks rahvuspargi aladel jahipidamise võimalusi, mida Keskkonnaameti jahinduse spetsialist ka arvestada lubas. Kirgi küttis kopra-teema, sellega haakuvalt magistraalkraavide hoolduse ja haldamise küsimus. Palju eriarvamusi tekitasid RMK poolt kehtestatud jäigad käsuliinid ja tegevusskeemid mistahes riigimetsa puudutavates küsimustes, olgu selleks siis üksik karjaiale langenud puu või maastkuhoolduse käigus maharaiutav võsa.

Vähem oli elevust pärandkultuuri ja rahvuspargi külastuskorraldust puudutavate töögruppide ümber. Asjaolu, et pärandkultuuri spetsialisti pole ei Karula RP-s ega ka mitte Lõuna-Eesti regioonis on viimas olukorrani, kus on hägustumas arusaam, mis see pärandkultuur üldse on ja milleks

seda on vaja kaitsta. Samas on just Karula RP oma olemuselt väga seotud inimese poolt tekitatud kultuurmaastike ja traditsioonilise talukultuuriga.

Eraldi oli suhtlust ja infovahetust kaardistav töögrupp. Murekohaks siin inimeste oskamatus leida oma muredele lahendust otsides tee õige ametkonna või ametnikuni. Palju on küsimusi, mis eksisteerivad eri ametkondade piirimal, järjest kaugenevad ametnikud ei tunne kohalikke olusid ja puudub tervikut nägev võtmefiguur. Kohalik elanik omakorda tunneb ennast ametkondade ees ebavõrdses seisus olevat.

Küsimus, kuidas kohalikke veel enam rahvuspargiga seotud tegemistesse kaasa haarata, tõi aga välja ka pessimistlikke noote: inimestes on kadumas usk mõistlike ja toimivate koostöövormide võimalikkusesse: "Reformid on meist kogu aeg sammukese ees. Kui juba hakkab asi nagu laabuma, siis tuleb taas uus reform ja jälle on kõik laiali lõhutud", oli arvamus saalist. Ega polnud saalisviibinud inimeste usk kuigi suur ka seekordse koosoleku tulemuslikkusesse, neid probleeme on ju ka varem kõiki „kaardistatud“, aga muutunud pole siiani midagi.

Ja tõsi ta on, ega selle projekti raames kokkukutsutud

ekspertgrupki midagi üleöö ja nõiavaitsaga muuda. Samas on selge, et kui ei toimi normaalset suhtlust kohaliku kogukonna ja rahvusparki haldavate ametnike vahel, on muutuste võimalus veelgi väiksem.

Projekti kaasatud Eestimaa Looduse Fondi esindaja sõnul püüab ka ELF siin oma jõududega kaasa aidata ja on vahendavaks lüliks suhtluses nii Keskkonnaministeeriumi kui teiste juhtivate ametnikega. Koondades infot Eesti eri rahvusparkide probleemidest, on plaanis neile ühiselt tähelepanu juhtida meediakajastuste kaudu.

Projektimeeskond tänab kõiki kohaletulnuid ja nagu koosoleku lõpus sai öeldud, on varakevadel plaanis veel üks suurem kokkusaamine korraldada. Kui meil siis kasvõi mõnelegi kaardistatud „sildile“ lahendustee on leitud, oleme sammukese jälle edasi liikunud.

Seniks aga soovib „Meie Karula“ meeskond Karula kogukonnale rahulikke ettevalmistusi talve vastvõtuks.

Epp Margna
“Meie Karula” projektijuht

Etnograafilisest ekspositsioonist ja õppeklassist

Tuleval aastal asub Keskkonnaamet ellu viima mitmeid tegevusi Karula rahvusparki külastuskeskuses, et suurendada selle keskkonnahariduse andmise võimekust. Sisustatakse õppeklass ning rajatakse kohaliku pärandkultuuri tutvustav etnograafiline ekspositsioon.

Keskuse väljapanek saab lisa uue pärandkultuuri tutvustava etnograafilise väliekspositsiooni näol, mis moodustab ühe terviku juba olemasolevate väljapanekutega.

Etnograafiline ekspositsioon hakkab sisaldama museaalse väärtusega pärandkultuuri esemeid, andes edasi kohaliku elu-olu hõngu Karula rahvusparkis 1920-1930. aastatel.

Olemasolev aidahoone renoveeritakse, et kohandada see rajatavale väljapanekule sobivaks, suuremate eksponaatide tarbeks rajatakse keskuse õuealale varjualune.

Ekspositsiooni rajamiseks viiakse läbi riigihange, töödega on plaanis alustada 2012. aasta märtsikuus.

Pärandkultuuri eksponaatide hankimiseks korraldatakse kogumisretk, milles ootame osalema kõiki kohalikke elanikke. Retke käigus otsitakse paikkonnale iseloomulikke käsitööriistu ning toidu valmistamise ja säilitamise esemeid. Aktsiooni käigus kogutud originaalesemed saavad väärika koha ekspositsioonis, pakkudes külastajatele suurepärase võimalust saada osa kohalikust pärandkultuurist.

Kontorihoone seminariruum kohandatakse ümber õppeklass-seminariruumiks, mis sisustatakse sobiliku mööbli ja kaasaegsete õppevahenditega. Eesmärgiks on kujundada head ja mitmekesised võimalused välivaatluste tegemiseks, õppekäigul nähtu kinnistamiseks ning mitmete väiksemate objektide, sh veeloomakeste ja putukate lähemaks uurimiseks mikroskoobi all. Kehva ilma korral saab õppeprogrammi vajadusel õppeklassi tuua.

Arendustööde tulemusena on keskuse külastajatel hüva võimalus veeta pikemalt ja mitmekülgsemalt aega Karula rahvusparkis.

Keskusesse on kohaliku looduse ja pärandkultuuriga tutvust tegema oodatud kõik külastajad. Lisaks õpperadade külastamisele ja välivaatluste tegemisele saavad õppeprogrammides osalevad õpilased tegeleda laboratoorsete töödega ning tutvuda paikkonna pärandkultuuriga ekspositsiooni kaudu.

Tööd on osaks Euroopa Regionaalarengu Fondi keskkonnahariduse infrastruktuuri arendamise meetme projektist “Keskkonnaameti looduskeskuste võrgustiku arendamine”, mille raames arendab Keskkonnaamet kokku kümnet keskust üle Eestimaa.

Reet Rannik
Keskkonnaamet
keskkonnahariduse spetsialist

Foto: arhiiv

Ilusat talveaja algust ja head uut aastat!

Karula pärimust

Kats ime asja

Vanal ajal, kui Karula mõisa kiviriht ehitet, sis om tüdruku oma auu pärast nii suuren irmun ollu, et nä ödagu oma kintsu rihmuge kinne om keitnuve, nii et vaest unepäält mõni ei johus nende auu rikma.

Siski õeganu 1831 aastel õpetaja kantsle päält: "Tenävu om me suuren kogudusen kats ime asja sündin: Edimene asi om, et üts väärilats om sündin, tõne asi, et Suootsa Prits om nälläge minu anipraadi ahjust ärä varasten.

Edimene ime om, et üts huor om löötu, tõne, et varas om löötu.

H II 48, 761/2 (14) < Karula – J. Einer, P. Einer kooliõp. (1894).

Spordiklubi Karula poolt 2012. aasta talvel korraldatavad suusamatkad

29. jaanuar – Suusamatk

Start avatud 12.00–13.00 Start Karula–Lüllemäe Tervise- ja spordikeskuse juurest Lüllemäel. Peakorraldaja Valev Sisov (tel 526 9020)

26. veebruar – Suusamatk

Start avatud 12.00–13.00 Start Karula–Lüllemäe Tervise- ja spordikeskuse juurest. Peakorraldaja Valev Sisov (tel 526 9020)

11. märts – Suusamatk

Start avatud 12.00–13.00 Start Karula–Lüllemäe Tervise- ja spordikeskuse juurest. Peakorraldaja Valev Sisov (tel 526 9020)

Täpsem info kodulehelt www.karulatsk.ee või www.karula.ee

TARUPETTÄI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT

Täname kõiki autoreid ja kaasamõtlejaid!

Tarupettäi koostaja:
Keskkonnaameti keskkonna-
hariduse spetsialist Tiia Trola,
mobiil 525 1552
Küljendus: Akriibia OÜ

RMK Karula teabepunkt avatud K–R 10–16
Ähijärve kontor avatud E–R 9–16
Aadress: Ähijärve küla, Antsla vald,
66420 Võrumaa, telefon 782 8350

Loodusvaht 529 0388
Teabespetsialist 5304 3504
Maaholduse spetsialist 5340 8012
Looduskasutuse spetsialist 516 1479
Keskkonnahariduse spetsialist 525 1552

Trükitud taaskasutatud paberile Cocoon Offset, mis on valmistatud FSC 100% vanapaberi kiust.

Trükise väljaandja:
Keskkonnaamet
www.keskkonnaamet.ee

Välja antud
Sihtasutus
Keskkonna-
investeeringute
Keskus toetusel.

